

1.- BIBLIOGRAFÍA ESPECÍFICA SOBRE AS NOVELAS INCLUÍDAS NO CATÁLOGO

1.1.- *A tecedeira de Bonaval*

Tarrío, A. (1991): “Estudio literario”, en López Ferreiro, A.: *A tecedeira de Bonaval*: 11-36 (Vigo: Xerais).

1.2.- *O castelo de Pambre*

García Blanco, M. (1908): “El castillo de Pambre”, *Galicia*, 7 (1-IV-1908), 128-131.

Marco, A. (1981): “Introducción”, en López Ferreiro, A.: *O castelo de Pambre*: 11-35 (Sada-A Coruña: O Castro).

Marco, A. (1986a): “A novela histórica galega. Comentario a un texto narrativo de Antonio López Ferreiro”, *Adaxe*, 2: 89-104.

Marco, A. (1986b): “‘A embaixada a Fernán Vasques’: Comentario a um texto narrativo de López Ferreiro”, en VV. AA.: *Comentário de textos literários*: 213-235 (Madrid: Alhena).

Saavedra, P. (2005): “López Ferreiro historiador” e “Contexto histórico da novela”, en López Ferreiro, A.: *O castelo de Pambre*: VII-XLI (Sotelo Blanco: Santiago de Compostela).

Vázquez Rey, A. (1983): “Prólogo” e “Apéndices”, en López Ferreiro, A.: *El castillo de Pambre* (Ferrol: Gráficas Paramés).

Vilavedra, D. (2005): “O novelista e as súas novelas” e “A novela”, en López Ferreiro, A.: *O castelo de Pambre*: XLII-LXVII (Sotelo Blanco: Santiago de Compostela).

1.3.- *O niño de pombas*

J. L. R. (1978): “*O niño de pombas*”, *Grial*, 61: 377.

1.4.- *¡A Besta!*

Alonso Montero, X. (1977): “Datos para biografía de Xan de Masma, primeiro novelista social en galego”, en Alonso Montero, X.: *Lengua, literatura e sociedade en Galicia*: 132-134 (Madrid: Akal).

Hermida, M. (1992): “Noticia sobre *¡A besta!*, un enigma ben divulgado”, *Boletín Galego de Literatura*, 8: 85-91.

Hermida, M. (1993): “Noticia sobre *¡A besta!*”, en Masma, X. de: *¡A besta!*: 9-20 (Vigo: Galaxia).

- Ríos Panisse, M. (1993): “Narrativa de onte”, *Grial*, 118: 270-271.
- Rodríguez González, O. (2000): “As primeiras novelas galegas editadas en Cuba” en Kremer, D. (ed.): *Actas do VI Congreso Internacional de Estudos Galegos. Un século de estudos galegos. Galicia fóra de Galicia*, I: 277-288. (Trier: Galicien-Zentrum der Universität Trier).
- Sánchez Pérez, A. (200): “¡A Besta! e o Rexionalismo galego”, *IX Congreso da Asociación Intenacional de Lusitanistas –Lusofonias: tempo de reciprocidades* (Universidade da Madeira, 4-9 de agosto de 2008) [no prelo].
- Varela Jácome, B. (1993): “Xan de Masma. ¡A besta!” *Anuario de Estudios Literarios Galegos*: 246-248.

1.5.- Cabalgadas en Salnés

- Bouza Brey, F. (1992): *Autopoética 1935* (Santiago: Consello da Cultura Galega).
- Castro, D. (1992): “A prosa de Bouza Brey”, en *Fermín Bouza-Brey (A Paixón dun humanista)*: 75-77 (Vilaboa: edicións do Cumio).
- Dasilva Fernández, X. M. (1992): “Obra literaria”, en *Fermín Bouza-Brey*: 45-46 (Santiago: Xunta de Galicia).
- Enríquez, X. M. (1992): “Introducción”, en Bouza Brey, F.: *Nao senlleira. Seitura. Cabalgadas en Salnés*: (Vigo: Xerais).
- Fonte, R. (1992): “A prosa e o ensaio”, en *Fermín Bouza-Brey e a súa obra literaria* 143-144 (Vigo: Galaxia).
- Risco, V. (1926): “*Cabalgadas em Salnés* por F. Bouza Brey, nº 15 de Lar, A Cruña, 1925”, *Nós*, 25: 18.
- Roig Rechou, B. A. (1991): “Fermín Bouza Brey: un soneto recuperado e unha noveliña a recuperar: *Cabalgadas en Salnés*”, *Boletín Galego de Literatura*, 6: 103-113.
- Roig Rechou, B. A. (1992): “Fermín Bouza-Brey e *Cabalgadas en Salnés*”, en Bouza Brey, F.: *Cabalgadas en Salnés e Poemas*: 9-32 (Santiago: Editorial Compostela).
- Vilavedra Fernández, D. (1992): “Contribución a unha definición xenérica de *Cabalgadas en Salnés*”, *Grial*, 114: 192-203.

1.6.- Os camiños da vida

- Fernández Pérez-Sanjulián, C. (2003): “Os heroes da narrativa de Ramón Otero Pedrayo ou o necesario compromiso co proxecto de construción nacional”, en Tavares Maleval, Mª A. / Salinas Portugal, F. (orgs.): *Estudos Galego-Brasileiros*: 219-240 (Rio de Janeiro: H. P. Comunicação / Universidade do Estado do Rio de Janeiro).
- Fernández Pérez-Sanjulián, C. (2009): “Narrativa e construción da identidade: *Os camiños da vida* de Ramón Otero Pedrayo”, en Tato Fontaiña, L. / Tavares Maleval, Mª A. (orgs.): *Estudos Galego-Brasileiros 3*: 137-151 (Rio de Janeiro: Editora da UERJ).

- González Blasco, L. (1997): “A Ediçom de *Os camiños da vida* feita por Ramón Mariño Paz: como se destroça umha obra literaria”, *Agália*, 52: 387-413.
- González Blasco, L. (1994): “Estudo crítico do léxico da ediçom *Os camiños da vida*”, *Agalia*, 39: 269-295.
- González Fernández, M. X. / Manso Seijas, C. / Salinas Portugal, F. (1992): *Otero Pedrayo. Os camiños da vida* (A Coruña: Bahía).
- González Seoane, E. (1991): “*Os camiños da vida*: reler un clásico”, *Grial*, 110: 289-290.
- Lesta Meis, X. (1929): “De mi tierra, *Os camiños da vida*”, *Eco de Galicia*, 350 (20-V-1929): 20.
- Lorenzo, B. (2001): “Pazos e mosteiros en *Os camiños da vida*”, *Raigame*: 54-61.
- Mariño Paz, R. (1990): “Introducción”, en Otero Pedrayo, R.: *Os camiños da vida*: 7-72 (Vigo: Galaxia).
- Mariño Paz, R. (1992): “*Os señores da terra*, de Ramón Otero Pedrayo” en Mariño, R. [et al.]: *Literatura galega do século XX. Comentario de textos para C.O.U.*: 7-21 (Vigo: Galaxia).
- Quintana, X. R. (1988): “Otero e a fidalguía: das vaidades á renacencia”, en VV.AA.: *Ramón Otero Pedrayo (1888-1988). Cen anos da cultura galega, La Región* (5-III-1988): 27.
- R. C. C. (1976): “*Os camiños da vida*”, *Grial*, 52: 259-260.
- Ríos Panisse, Mª C. (1996): *Unha lectura de Os señores da terra de Ramón Otero Pedrayo* (Vigo: Xerais).
- Ríos Panisse, Mª C. (1996): *Unha lectura de Os señores da terra de Ramón Otero Pedrayo* (Vigo: Xerais).
- Roca, X. R. (1985): “Invitación a unha lectura do gran don Ramón sobre un tema fundamental: a decadencia da fidalguía”, *O ensino*, 7: 58-63.
- Romero Lorenzo, M. (1992): *Guía de lectura de Os señores da terra de Ramón Otero Pedrayo* (Pontevedra: Edicións do Cumio).
- Salgado, X. M. (1987): “Entre a *francesada* e a *carlistada*: o asolagado mundo de Don Ramón”, en VV. AA.: *A sombra imensa de Otero Pedrayo*: 73-78 (Vigo: A Nosa Terra).
- Salgado, X. M. (1990a): Vida, paixón e morte de don Adrián Soutelo : unha cala en *Os camiños da vida* de Ramón Otero Pedrayo”, *Boletín Galego de Literatura* 3: 65-84.
- Salgado, X. M. (1990b): “Entre os ecos de *René* e as lembranzas do *Werther*”, *A trabe de ouro*, 1: 35-42.
- Salgado, X. M.: (1991): “Unha fenda de luz n’*Os camiños da vida*, de Otero Pedrayo”, en Brea, M. / Fernández Rei, F. (coords.): *Homenaxe ó profesor Constantino García, vol. II*: 545-551 (Santiago: Servizo de Publicacións e Intercambio Científico).

- Salgado, X. M. (1993): "Vida, paixón e morte de don Adrián Soutelo. Unha cala en *Os camiños da vida* de Ramón Otero Pedrayo", *Boletín galego de literatura*, 3: 65-84.
- Salgado, X. M. (1999): "Rosseau estivo en Ourense", en *Homenaxe ó Profesor Camilo Flores*, vol. II: 645-654 (Santiago de Compostela: Universidade de Santiago).
- Salinas Portugal, F. (2009): "Ficción histórica e construción nacional", en Tato Fontañá, L. / Tavares Maleval, Mª A. (orgs.): *Estudos Galego-Brasileiros 3*: 103-126 (Rio de Janeiro: Editora da UERJ).

1.7.- A romeiría de Xelmírez

- Mariño Paz, R. (1993): "Introducción", en Otero Pedrayo, R.: *Xelmírez, xenio do románico*: 7-22 (Vigo: Galaxia).
- Mariño Paz, R. (1993): "Introducción", en Otero Pedrayo, R.: *Xelmírez ou o xenio afectuoso, creador e humorista do tempo románico. Vida e glosas á súa vida*: 7-22 (Vigo: Galaxia).
- Monteagudo Romero, H. (1990): "Historia e novela en Otero Pedrayo: A Romaría de Xelmírez", en Tarrío Varela, A. (coord.): *Actas do Simposio Internacional "Otero Pedrayo no panorama literario do século XX"*: 293-343 (Santiago: Consello da Cultura Galega).
- Monteagudo Romero, H. (1991): "Introducción" en Otero Pedrayo, R.: *A Romaría de Xelmírez*: 7-64 (Vigo: Galaxia).
- Otero Pedrayo, R. (1929): "Xelmírez, orador", *Nós*, 66: 96-99.
- Otero Pedrayo, R. (1923): "Temas compostelanos", *Nós*, 19: 16-18.
- Reis, C. Moreira (2004): "Pedrayo: a máquina do tempo", *Estudos Galegos*, 4: 43-50.
- Risco V. (1934): "A romeiría de Xelmírez", *Nós*, 130: 157.
- Salgado, X. M. (1991): "A romaría de Xelmírez", *Grial*, 112: 615-617.

1.8.- Fra Verner

- Allué Andrade, X. L. (1958): "Os viños de Hungría", en VV.AA.: *Ramón Otero Pedrayo: a súa vida e a súa obra: homaxe da Galicia universal*: 83-84 (Caracas: Centro Galego).
- Cardona, A. (1990): "A literatura do século XVIII através dunha novela galega. Fra Verner (Zacharias Werner) de Ramón Otero Pedrayo", en Tarrío Varela, A. (coord.): *Actas do Simposio Internacional "Otero Pedrayo no panorama literario do século XX"*: 183-199 (Santiago: Consello da Cultura Galega).
- Cunqueiro, A. (1970): "Memorias de Mariazell", en *laberinto y Cia*: 259-262 (Barcelona: Taber) [recollido en (1986): *Viajes imaginarios y reales*: 207-209 (Barcelona: Tusquets)].
- Cunqueiro, A. (1976): "Zacharias Werner", *Grial*, 52: 236-238.

- González Gómez, X. (1985): “Releitura de *Fra Venero*”, *Grial*, 90: 487-490.
- Linaje Conde, A. (1988): “Del Finisterre a la Prusia Oriental: Zacharias Werner en Ramón Otero Pedrayo”, *El Museo de Pontevedra*, XLI: 625-642.
- Risco, V. (1935): “O *Fra Venero*”, *Heraldo de Galicia*, 213 (7-I-1935): 1.
- Salgado, X. M. (2010): “*Fra Venero: Mostra e referencia das fontes literarias de Otero Pedrayo*”. Tese de doutoramento inédita (presentada o 25-X-2010 na Facultade de Filoloxía da Universidade de Santiago de Compostela).

1.9.- O mesón dos ermos

- Fernández Pérez-Sanjulián, C. (1996): “Grupo Nós: Ramón Otero Pedrayo”, en Ansende Estraviz, A. / Sánchez Iglesias, C. (dirs.): *Historia da literatura galega*: 706-736 (Vigo: AS-PG).

1.10.- A xente da Barreira

- García Negro, M.ª P. (1997): “Presentación”, en García Negro, M.ª P. (ed.): *A gente da Barreira. Ricardo Carvalho Calero / Teatro. Jenaro Marinhas del Valle*: 9-19 (Vigo: AS-PG / A Nosa Terra).
- Herrero Figueroa, A. (1983): “Sobre a *Xente da Barreira*. Breve aproximación á lectura dunha novela”, *Grial*, 81: 368-376.
- Salinas Portugal, F. (2003): “Emerxencia literaria e construción nacional: o romance fundacional”, en Tavares Maleval, M.ª A. / Salinas Portugal, F. (orgs.): *Estudos Galego-Brasileiros*: 241-256 (Rio de Janeiro: H. P. Comunicação / Universidade do Estado do Rio de Janeiro).

1.11.- O señorito da Reboraina

- Barreiro Fernández, X. R. (1998): “Ficción e realidade histórica na novela *O señorito da Reboraina* de Otero Pedrayo”, en Kremer, D. (ed.): *Homenaxe a Ramón Lorenzo*: 321-332 (Vigo: Galaxia).
- Risco, V. (1976): “O señorito da Reboraina”, *Grial*, 52: 262-263.
- Salgado, X. M. (1996): “Introdución”, en Otero Pedrayo, R.: *O señorito da Reboraina*: 8-61 (Vigo: Galaxia).
- Salgado, X. M. (2002): “‘El Maniquí’, un vieiro cara a *O señorito da Reboraina*”, en Lorenzo, R. (coord.): *Homenaxe a Fernando R. Tato Plaza*: 267-275 (Santiago: Universidade de Santiago de Compostela / Servizo de Publicacións e Intercambio Científico).

1.12.- Novelas memorialísticas

- Alonso Montero, X. (1996): “As musas belixerantes do exilio”, en Partido Galeguista: *Cancioneiro da Loita Galega*: 5-27 (Sada-A Coruña: Edicións do Castro).
- Asorey Vidal, D. (1999): “O Silencio redimido, clasificación e compromiso, dous apuntamentos dun lector actual para unha novela da Guerra Civil”, en Álvarez, R. / Vilavedra, D. (eds.): *Cinguidos por unha arela común: homenaxe ó profesor Xesús Alonso Montero*, vol. 2: 137-152 (Santiago: Universidade de Santiago de Compostela).
- Cabana, A. (2006): “As pegadas da represión franquista na memoria rural galega”, *Grial*, 170: 36-43.
- Cardesín, J. M.^a (2006): “Os lugares da memoria da Guerra Civil na Galiza”, *Grial*, 170: 44-55.
- Fuentes, V. (2000): “Arredor da narrativa galega no exilio”, *Grial*, 145: 71-87.
- Juana López, J. de / Prada Rodríguez, J. (2006): “Galicia baixo o terror franquista”, *Grial*, 172: 122-131.
- Lama López, M.ª X. (2006): “A Guerra Civil española na obra dos escritores exiliados galegos”, *Anuario de Estudios Literarios Galegos*: 38-53.
- López-Quñones, A. G. (2006): *La guerra persistente: memoria, violencia y utopía. Representaciones contemporáneas de la guerra civil española* (Vervuert: Iberoamericana).
- Maceira Fernández. X. M. (1995): *A literatura galega no exilio. Consciencia e continuidade cultural* (Vigo: Edicións do Cumio).
- March, K. N. (1991): “A memoria redimida”, *Grial*, 112: 621-623.
- Martínez López, R. (1987): *A literatura galega no exilio* (Trasalba: Publicacións da Fundación Otero Pedrayo).
- Noia, C. (2002): “A narrativa galega no exilio”, en Rodríguez Iglesias, F. (dir.): *Galicia, Literatura*, vol. XXXIV: 89-93 (A Coruña: Hércules de Ediciones).
- R. C. C.[R. Carvalho Calero] (1977): “*O silencio redimido*, por Silvio Santiago”, *Grial*, 58: 499-502.
- Rodríguez Fer, C. (2001): “Escritores galegos ante a Guerra Civil”, en Rodríguez Iglesias, F. (dir.): *Galicia, Literatura*, vol. XXXIV: 24-109 (A Coruña: Hércules de Ediciones).
- Thompson, J. P. (2009): *As novelas da memoria. Trauma e representación da historia na Galiza contemporánea* (Vigo: Galaxia).
- Veiga, M. (2006): “Por unha visión galega da Guerra Civil española”, *Grial*, 169: 62-69.
- Vilavedra, D. (2006): “Un ámbito moral. A Guerra Civil na narrativa galega”, *Grial*, 170: 128-133.

1.13.- *Xente ao lonxe*

- Blanco, L. (1993): “Agonistas ourensáns en *Xente ao lonxe*”, *Boletín Galego de Literatura*, 10: 53-59.
- Blanco, L. (1997): “Ourense o fondo de *Xente ao lonxe*”, en VV.AA.: *Xornadas Blanco Amor*, (Santiago de Compostela: Xunta de Galicia): 119-130.
- Blanco-Amor, E. (1972): “Prólogo útil”, en *Xente ao lonxe*: 9-24 (Vigo: Galaxia).
- Blanco-Amor, E. (1972): “*Xente ao lonxe*. Autocrítica”, *la Voz de Galicia* (21-VI-1975).
- Capelán, A. (1993): “A matanza de Oseira en *Xente ao lonxe*”, en VV. AA.: *Eduardo Blanco Amor. Letra, terra e liberdade*: 19-36 (Vigo: A Nosa Terra).
- Diaconescu, A. M.^a (1975): “El narrador en la estructura de la novela *Xente ao lonxe* de Eduardo Blanco Amor”, *Grial*, 48: 175-191.
- Franco, C.: “Todo o que os académicos dirán sobre Blanco-Amor”, *A Trabe de ouro* 11: 557-561.
- López Foxo, M. (1993): “O sexo en *Xente ao lonxe*”, *A Nosa Terra*, 556.
- Lorenzana, S. (1972): “*Xente ao lonxe*, por E. Blanco Amor”, *Grial*, 38: 507-508.
- Mariño Paz, R. (1987): “A modalización narrativa en *Xente ao lonxe*”, *Dorna*, 11: 87-100.
- Martínez-Risco Daviña, L. (2004): “Conflictividade social en *Xente ao lonxe*” en Martínez-Risco Daviña, L. / Rodríguez Díaz, X. (eds.): *Xornadas da historia do mundo do traballo*: 35-42 (Santiago: Confederación Intersindical Galega).
- Martínez Pereiro, C. P.. (1985): “*Xente ao lonxe*, ou como ver o deserto nuns graos de area”, *A Nosa Terra*, 3: 48-54.
- Mayo Redondo, S.: “Personaxes femininos na narrativa de Blanco Amor”, *A Trabe de ouro*, 30: 235-241.
- Moreno, M. V. / Rábade, X. (1985): “Eduardo Blanco Amor. *Xente ao lonxe*”, en *Literatura século XX* (Vigo: Galaxia).
- Rodríguez Gómez, L. (1980): “In memoriam de Eduardo Blanco-Amor. O punto de vista e o narrador en *Xente ao lonxe*”, *Grial*, 67: 47-66.
- Rodríguez Sánchez, F. (1985): “*Xente ao lonxe, a nación en marcha*”, en VV.AA.: *Poema actual a Blanco Amor* 16-18. (Vigo: A Nosa Terra).
- Valcárcel López, M. (1998): “Historia e sociedade en *Xente ao lonxe*” e “Cultura obreira e sinais de identidade do proletariado en *Xente ao lonxe*”, en *Pé das Burgas. Estudos de historia, literatura e xornalismo* (Ourense: Caixa Galicia).

1.14.- *Un home de Vilameán*

Portas, M. (1983): “*Un home de Vilameán (Anatomía dunha revolución)*”, por Xoán Bernárdez Vilar”, *Grial*, 80: 253-256.

1.15.- *Ilustrísima*

Casares, C. (1990): “*Ilustrísima*, el maquillaje de un obispo” en Mayoral, M. (coord.): *El personaje novelesco*: 137-145 (Madrid: Cátedra/ Ministerio de Cultura).

Enríquez, X. M. (1992): *Guía de lectura de Ilustrísima de Carlos Casares* (Pontevedra: Edicións do Cumio).

Fernández Costas, X. M. / Rabunhal, H. (1993): *Ilustrísima de Carlos Casares. Curso de Orientación Universitaria* (A Coruña: Bahía Edicións).

Gaspar, S. (1997): *Unha lectura de Ilustrísima de Carlos Casares* (Vigo: Xerais).

González Gómez, X. (1980): “*Ilustrísima*, por Carlos Casares”, *Grial*, 69: 365-366.

Hernández Hernández, P. (1992): “*Ilustrísima*, de Carlos Casares”, en Mariño, R. [et al.]: *Literatura galega do século XX. Comentario de textos para C.O.U.*: 121-136 (Vigo: Galaxia).

Moreno, X. M. (1994): *Análise práctica de Ilustrísima, Carlos Casares* (Santiago: Sotelo Blanco).